3. Türkçe Tefsir Çalışmaları

Kur’an, Arapça olarak indirilmiştir ve bütün insanları muhatab almıştır. Bu yüzden diğer dillere mesajının aktarılması gerekir. Kur'an'ın Türkçe olarak birçok tefsir ve meali yazılmıştır. Türkçe olarak bazı surelerin tefsirlerini içeren küçük çaplı tefsirler ve ayrıca Kur’an’ı baştan sona ele alan tefsirler telif edilmiştir.

A) Türkçe Tefsirler

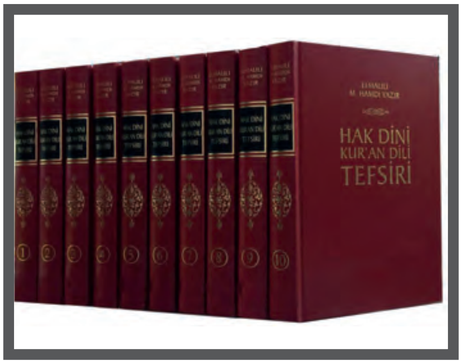
Bunların en önemlileri arasında *Tibyan Tefsiri, Hak Dini Kur’an Dili, Hülâsatü’l-Beyan ve Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri* adlı tefsirler sayılabilir.

Elmalılı Muhammed Hamdi YAZIR (1878-1942)

Hak Dini Kur’an Dili: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır

Hak Dini Kur'an Dili, 1926-1938 yılları arasında Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın yazdığı tefsir kitabıdır. TBMM ve Atatürk'ün talebi üzerine Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk okuyucusunun Kur’an’ı anlamasını sağlamak amacıyla Hamdi Yazır'dan bu tefsiri hazırlaması istemiştir.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kuran Dili

Türkçe bir tefsir telif etme kararı alan Hamdi Yazır on iki yılını vererek bu tefsiri hazırlamıştır. Eser ilk olarak, 1939’da Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından dokuz cilt halinde basılmıştır. Eserin başında tercüme, Tevil ve tefsir arasındaki farkları açıklamış ve tefsirinde bağlı kalacağı esasları, kaynaklarını belirtmiştir. Tefsirinde; ayet sayılarını, nuzül sebebini, surede geçen kavramları ve surelerin faziletini açıklamıştır.

Yazır, tefsirini yazarken ayetler arasındaki münasebetleri ve ayetlerin nüzul sebeplerini vermiş; kıraat-i aşereyi ve gerektiği yerlerde kelime ve terkiplerin izahını yapmıştır. İtikatta ehl-i sünnet ve amelde Hanefi mezhebine bağlı kalmış ve Batılı müelliflerin yanlış yaptıkları konularda okuyucunun dikkatini çekmeyi ihmal etmemiştir. Tefsirin yazımında Taberî, Cessas, Zemahşerî, Râzî, Beyzâvî, Ebussuud ve Âlusî'nin Rûhu'l-Meânî tefsirleri ile Kütüb-i Sitte'den faydalanmıştır.

Hak Dini Kur'an Dili, İslam kültürünü temsil eden geleneksel ilmi birikimi (medrese ilimleri) en güzel şekilde yansıtan, bu birikim ile modern bilimler arasında köprü kurmayı hedefleyen bir eserdir. Eser bu özellikleri nedeniyle kelamdan felsefeye, fıkıhtan sosyolojiye uzanan geniş bir ilgi alanı ve konu çeşitliliğine sahiptir. Bu özellikleri nedeniyle eserde yazıldığı dönemde tartışma konusu olan ilmi, felsefi, kelami pek çok konuyla ilgili derinlikli bilgiler bulmak mümkündür.[25]

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Kimdir?

Antalya'nın Elmalı ilçesinde ilimle ilgilenen bir ailenin çocuğu olarak 1878 yılında doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı, hafızlık yaptı. Daha sonra İstanbul'da dinî ilimler, edebiyat, felsefe ve musiki öğrendi. Süleymaniye müderrisi oldu. Medreselerde mantık, usûl-ı fıkıh ve fıkıh; Mülkiye Mektebi'nde vakıf hukuku dersleri verdi. II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte Meclis-i Mebusan'da Antalya mebusu ve Evkaf Nazırı oldu. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kendini ilme verdi. *Metâlib ve Mezâhib adlı eseri*n tercümesi ile adı geçen tefsirini bu dönemde yazdı. 1942'de vefat etti. İstanbul Sahrayı Cedit Mezarlığına defnedildi.[26]

BİLGİ KUTUSU

Muhammed Hamdi Yazır, tefsirini yazarken aşağıdaki esasları dikkate almıştır. Bu esaslar, aynı zamanda Diyanet İşleri Başkanlığı ve M. Hamdi Yazır arasında imzalanan protokol maddelerini göstermektedir.

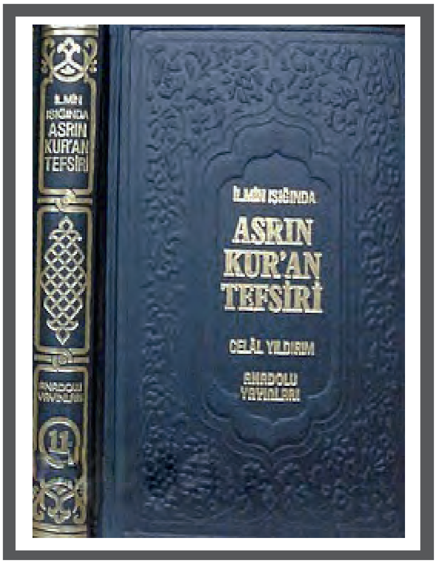
1. Ayetler arasında münasebetler gösterilecek.
2. Ayetlerin nüzul sebepleri kaydedilecek.
3. Kıraat-i aşereyi geçmemek üzere kıraatler hakkında bilgi verilecek.
4. Gerektiği yerlerde kelime ve terkiplerin dil izahı yapılacak.
5. İtikatta ehl-i sünnet ve amelde Hanefi mezhebine bağlı kalınmak üzere ayetlerin içerdiği dinî, şer'i, hukuki, içtimai ve ahlaki hükümler açıklanacak. Ayetlerin ima ve işarette bulunduğu ilmî ve felsefi konularla ilgili bilgiler verilecek. Özellikle tevhid konusunu ihtiva eden ibret ve öğüt mahiyeti taşıyan ayetler genişçe izah edilecek. Konuyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi bulunan İslam tarihi olayları anlatılacak.
6. Batılı müelliflerin yanlış yaptıkları konularda okuyucunun dikkatini çeken gerekli açıklamalar yapılacak.
7. Eserin başında Kur'an hakikatini açıklayan ve Kur'an'la ilgili önemli konuları izah eden mukaddime (ön söz) yazılacak.

(Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, C 1, s. 19, 20)

25 bk. Mustafa Bilgin, "Hak Dini Kur'an Dili", TDV İslam Ansiklopedisi, C 15, s. 153-163.
26 Yusuf Şevki Yavuz, "Elmalılı Muhammed Hamdi", TDV İslam Ansiklopedisi, C 11, s. 62.

İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri: Celal Yıldırım

Son dönem İslam âlimlerinden Diyarbakırlı Celal Yıldırım (d. 1932) tarafından kaleme alınan Türkçe bir tefsirdir. İlk cildi 1985, son cildi ise 1990 yılında yayınlanan eser toplam 14 ciltten oluşmaktadır. Akıcı bir dile sahip olan bu tefsir kitabında Mushaf tertibine göre ayetler üzerinde ayrıntılı durulmaktadır. Bizzat müfessirin kendisi tarafından eserin girişinde açıklandığı üzere, ayetlerin tefsiri yapılırken genç kuşaklar göz önünde bulundurulmuş, dönemin ilmi çalışmaları dikkate alınmış, yeri geldikçe Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim arasında mukayese yapılmış, ayetlerin iniş sebepleri tespit edilerek özet mahiyetinde açıklama yapılmıştır. Tefsir edilen ayetler ilmî, ahlaki, hukuki, tarihî, psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan ele alınmış; ayetlerin nasihat ve ibret verici yönleri açıklanmıştır. Kıssaların hikmetleri, tekrar edilme sebepleri detaylı bir şekilde dile getirilmiş ve dirayete ağırlık verilmiştir. Yeri geldikçe İslam âlimlerinin ve tasavvuf erbabının görüş ve düşüncelerine atıfta bulunulmuştur. Eserin dikkat çeken bir özelliği ise konulu tefsir metodunu benimsemesidir.[27]

Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri

Celal Yıldırım Kimdir?

1932 yılında Diyarbakır'ın Kulp İlçesinde dünyaya gelen Celal Yıldırım, ortaokulu bitirince önce babasından ardından Türkiye'deki ve Mısır'daki medreselerde on beş yıl boyunca din eğitimi almıştır. Ayrıca dönemin ünlü hocalarının özel derslerine katılmıştır. Değişik il ve ilçelerde müftülük yapan müellif, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliği görevinde bulunmuş, 1977 yılında emekli olmuştur. İslami ilimler alanında adından söz ettiren birçok esere imza atmıştır. "Hanefi ve Şafii Mezheplerine Göre Büyük İlmihal", "İslam Fıkhı" ve "Tarihte Devlet Adamlarına Işık Tutan İslam Büyükleri", "Büyük Günahlar", "Büyük Sevaplar" çalışmalarından bazılarıdır.[28]

Celal YILDIRIM
(d.1932-)

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri: Ömer Nasuhi Bilmen

Ömer Nasuhi Bilmen'in yazdığı *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, Kur'an'ın hem meal hem de tefsirini içermektedir. Surelerin tefsirine, o surenin nüzul yeri, nüzul zamanı, isimleri, muhtevası ve ayet sayısı verilerek başlanmıştır. Ayetlerin önce Arapça asılları, ardından Türkçe mealleri ve daha sonra da izah başlığıyla tefsirleri yapılmıştır. Bilmen, ayetlerdeki kelime ve kavramları açıklamış; kişi ve varlıklar hakkında kısaca bilgiler vermiştir. Yer yer güncel konulara değinmiş, izah sonlarında konuyla ilgili şiirler yazmış ve bazen başka şairlerden şiirler aktarmıştır.

Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri

27 Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri, C 1, s. 13.
28 Ömer Dinç, Cumhuriyet Türkiye'sinde Meal ve Tefsirin Serencamı, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 21, Sayı: 2, s. 279-280.

Her cilt sonunda konular okuyucuya kolaylık sağlamak amacıyla sayfa numarasına göre "münderecât" başlığıyla aktarılmıştır. 1964-1966 yılları arasında sekiz cilt olarak İstanbul'da yayınlandı. Bu tefsirin kaynakları arasında Beyzavî ve Ebussuud tefsirleri sayılabilir.

Ömer Nasuhi Bilmen Kimdir?

Ömer Nasuhi BİLMEN
(1883-1971)

1882 yılında Erzurum'da doğdu. İlk eğitiminden sonra İstanbul'da hukuk öğrenimini tamamladı. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Medreselerde, İstanbul İmam-Hatip Okulunda ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde fıkıh usulü ve kelam dersleri okuttu. Dârüşşafaka Lisesinde yirmi yıla yakın ahlak derslerine girdi. İstanbul Müftülüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı yaptı. Emekli olduktan sonra tefsirini yazdı. Edebiyat ve dinî ilimler alanında birçok eseri vardır. Müslümanların pratik dinî ihtiyaçlarına cevap veren Büyük İslam İlmihali ile şöhret kazandı. Ayrıca Hukuk-i İslamiyye ve Istılahât-ı Fıkhiyye Kamusu ile *Büyük Tefsir Tarihi* gibi eserleri de vardır. 1971'de İstanbul'da vefat etti. Edirnekapı mezarlığına defnedildi.[29]

B) Türkçe Mealler

Kur'an-ı Kerim, insanları doğru yola iletmek için gönderilmiş bir kitaptır. O, sadece belli bir ırka değil bütün insanlığa gönderilmiştir. Onun mesajlarının evrensel özelliği insanların anlaması için Kur'an'ın başka dillere çevrilmesi gereğini ortaya koymuştur. Kur'an, ilk muhataplarının dili olan Arapça ile indirilmiş ve böylece onların bu mesajı anlamaları mümkün hale getirilmiştir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: **"Biz, her peygamberi, bulunduğu kavminin diliyle gönderdik ki, onlara apaçık anlatsın…"**[30]

Kur'an-ı Kerim yeryüzündeki dillerin çoğuna tercüme edilmiştir. Türkler de İslamı kabul edip Arapçayı öğrendikten sonra Kur'an'ı kendi dillerine çevirmeye başlamışlardır. İlk kısmi tercümeler Uygur alfabesiyle yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim'in mevcut Türkçe çevirilerinin en eskisi ise 734/1334 yılında Şirazlı Hacı Devletşah oğlu Mehmet tarafından Oğuz lehçesi ile yazılmıştır. Selçuklular ve Osmanlılar dönemi boyunca da tercümeler yapılmaya devam edilmiştir. Günümüzde birçok Türkçe meal vardır. En meşhurlarından birisi Hasan Basri Çantay'ın yazdığı mealdir.

Hasan Basri ÇANTAY
(1887-1964)

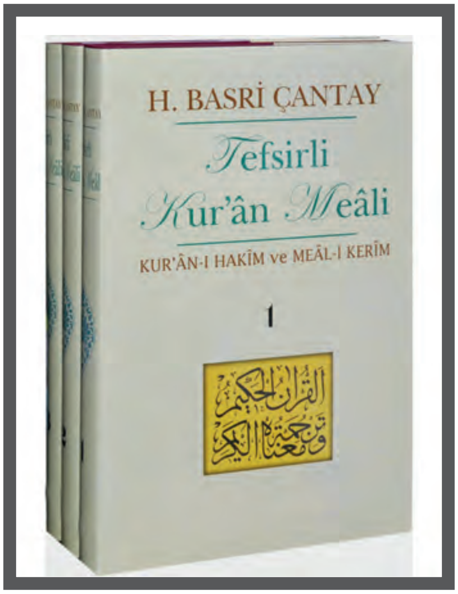
Kur'an'ı Hâkîm ve Meal-i Kerim: Hasan Basri Çantay

Hasan Basri Çantay, 1887 yılında Balıkesir'de doğdu. İlk tahsilinden sonra Arapça ve Farsça öğrendi. Edebiyat, felsefe, hukuk, iktisat ve maliye tahsili gördü. Bir ara ziraat ve ticaretle uğraşan Çantay, diğer yandan kendini ilmî çalışmalara adadı. 1964'te İstanbul'da vefat etti. Edirnekapı mezarlığına defnedildi.[31] En meşhur eseri *Kur'an'ı Hâkîm ve Meal-i Kerim'*dir.

29 Rahmi Yaran, "Ömer Nasuhi Bilmen", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 162-163.
30 İbrâhîm suresi, 4. ayet.
31 Emin Işık, "Hasan Basri Çantay", TDV İslam Ansiklopedisi, C 8, s. 218- 219.

Çantay'ın yazdığı bu meal, ilk defa 1953 yılında üç cilt halinde basılmıştır. İçindekiler birinci cildin, özel isim indeksleri ise her cildin sonunda verilmiştir. Çantay, mealinin girişinde geçmiş dönemlerde yapılmış tercümeler üzerinde durmakta ve sade bir dille meal yazmayı arzu ettiğini söylemektedir.

Kur'an-ı Kerim'in iki sayfası genellikle yan yana konulmuş, altına ve karşı sayfasına da ayetlerin mealleri yapılmıştır. Kaynak metinden olmayan açıklayıcı ifadeler parantez içine alınmış ve başka gerekli geniş açıklamalar dipnotlarda gösterilmiştir. Dipnotlardaki açıklamalar bazen kısa bazen de oldukça uzun olduğundan bu meal, yer yer tefsir niteliği kazanmıştır. Dipnotta verilen bu açıklamalar çoğunlukla Beyzâvî ve Celaleyn gibi tefsir kaynaklarından, Buharî gibi hadis kitaplarından ve konuyla ilgili başka kitaplardan alınmıştır.

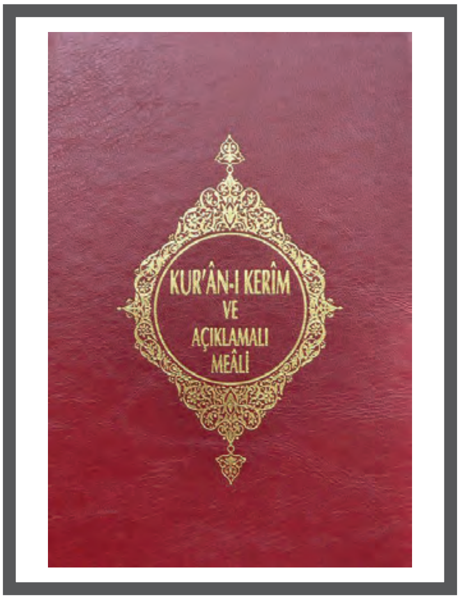

Hasan Basri Çantay, Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm

Kur'an-ı Kerim Meali: Heyet

Diyanet İşleri Başkanlığı adına Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından yapılan bu meal, Ankara'da 2003 yılında Diyanet İşleri Başkanlığınca yayımlanmıştır. Girişte Kur'an'ın tarihi, i'cazı, tercüme ve meal arasındaki farkların neler olduğu üzerinde kısaca durulmuştur. Bu mealde günümüz okuyucusunun anlamasını kolaylaştıracak sade bir dil kullanılmıştır. Surelerin adı, ayet sayısı, nüzul yeri ile ilgili bilgiler kısaca verilmiş; içerikleri kısaca tanıtılmıştır.

Bu mealin en önemli özelliklerinden biri de dipnot açıklamalarıdır. Ayetlerde geçen kelime ve kavramlar dipnotlarda kısaca açıklanmış, konuyla ilgili kısa açıklamalar yapılarak verilen anlamın daha kolay anlaşılması sağlanmıştır.

TDV Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali

Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali: Heyet

Ali Özek, Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, Ali Turgut ve Saadettin Gümüş'ten oluşan bir komisyon tarafından yapılan bu tercüme, Türkiye Diyanet Vakfı adına ilk defa 1993 yılında yayımlanmıştır.

Girişte Kur'an tarihi ve meal üzerine kısa bilgiler verilmiştir. Mealin kullanım kolaylığı için ayrıntılı konu fihristi ve sureler indeksi hazırlanmıştır. Sure girişlerinde surenin adı, nüzul sebepleri ve ayet sayısı üzerine kısa bilgiler verilmiştir. Mealde yer yer parantezler kullanılarak bazı kısa açıklamalarla ayetin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Ayetlerin anlamları verildikten sonra yazarlar zaman zaman ekleme yapmışlar, parantez içinde küçük puntolarla bazı kelime ve kavramların açıklamalarını vermişlerdir.

Yukarıda anlatılanlardan başka Türkçe olarak özellikle son yıllarda çok sayıda meal yazılmıştır.

YAZALIM

Kur'an-ı Kerim'den yetimlerle ilgili üç ayet meali bularak defterinize yazınız.

LİSTELEYELİM

Aşağıdaki yerlere kitabımızda verilen müfessirlerin adını ve tefsir kitaplarını eşleştirerek listeleyiniz.

Müfessir	Tefsir Kitabı
Carullah Ömer ez-Zemahşerî	
Celaleddin es-Suyûtî	
Fahreddin er-Râzî	
İmam Mâturîdî	
Muhammed b. Ahmed Kurtubî	
Muhammed Cerir et-Taberî	
Celal Yıldırım	
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır	
Hasan Basri Çantay	
Ömer Nasuhi Bilmen	